

Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

Shriti Radia
Jurist
Socialstyrelsen

September 2022

Uppföljning & revidering av SOSFS 2014:4

Föreskriften reviderades utifrån:

- Socialstyrelsens uppföljningar som gjordes under 2020-2021.
- Nya regler om socialnämndens ansvar för våldsutövare i SoL.
- Nya regler om hälso- och sjukvårdens ansvar att särskilt beakta barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder/någon vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med utsatt barnet/en närstående till barnet för våld.

Våld

Handbok om socialtjänstens och hälso- och
sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

REVIDERAS

 Socialstyrelsen

Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m.

ISSN 2002-1054, Artikelnummer 2022-6-7967
Utgivare: Chefsjurist Pär Ödman, Socialstyrelsen

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer;

HSLF-FS
2022:39

beslutade den 31 maj 2022.

Utkom från trycket
den 22 juni 2022

Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 8 kap. 1 § 5 och 5 § socialtjänstförordningen (2001:937), 8 kap. 1 och 2 §§ hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80), 8 kap. 5 § andra stycket patient-säkerhetsförordningen (2010:1369), 2 § 3 förordningen (1985:796) med vissa bemyndiganden för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter m.m. samt 13 § andra stycket tandvårdsförordningen (1998:1338) och beslutar följande allmänna råd.

1 kap. Inledande bestämmelser

Författningens innehåll

- 1 § Denna författning innehåller bestämmelser om
- socialnämndens ansvar för planering och styrning (2 kap.),
 - kompetens för uppgifter inom socialtjänsten (3 kap.),
 - socialnämndens utredning av våldsutsatta vuxna (4 kap.),
 - socialnämndens utredning av våldsutsatta barn och barn som be-vitnat våld (5 kap.),
 - socialnämndens insatser (6 kap.),
 - hälso- och sjukvårdens ansvar (7 kap.), och
 - tandvårdens ansvar (8 kap.).

Tillämpningsområde

2 § Dessa föreskrifter ska tillämpas av socialnämnder och vårdgivare i deras arbete med våld i nära relationer.

3 § Föreskrifterna i 1–6 kap. ska gälla för verksamhet som omfattas av socialtjänstlagen (2001:453).

Träder i kraft 1 nov 2022

Tillämpningsområde & begrepp m.m.

Tillämpningsområde

- **Föreskrifterna tillämpas av socialnämnder och vårdgivare i deras arbete med våld i nära relationer.**
- **Gäller för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården**

(1 kap. 2-5 §§)

Begrepp

- **Våldsutsatta** - barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående
- **Barn som bevittnat våld** - barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående
- **Våldsutövare** - barn och vuxna som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp

(1 kap. 6 §)

Ledningssystem

- **Hänvisning till SOSFS 2011:9 om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete**

(1 kap. 6 §)

Socialtjänstens ansvar

Socialnämndens planering och styrning

Mål och ansvarsfördelning

- **Fastställa mål för arbetet med våldsutsatta, barn som bevitnat våld och *våldsutövare***
(2 kap. 1 §)
- **Fastställa var i verksamheten ansvaret ska ligga för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta, barn som bevitnat våld och *våldsutövare*.**
(2 kap. 2 §)

Kontroll och uppföljning av annan verksamhet

- **Genomförandet av insatser lämnats till annan verksamhet – fastställa hur ansvar för kontroll och uppföljning ska fullgöras**

(2 kap. 3 §)

Rutiner

- ***När och hur personalen ska ställa frågor om våld – våldsutsatthet, bevitnande och våldsutövande***
- **Informationsöverföring gällande våldsutsatta barn/barn som bevitnat våld**
- **Stödja barn vars förälder avlidit till följd av våld**
- **Skyddade personuppgifter**
(2 kap. 4-7 §§)

Kartläggning och analys

- **Analys av om utbudet av insatser svarar mot de behov som finns i kommunen**
(2 kap. 8 §)
- **Allmänna råd om kartläggning av förekomst av våld**
(AR till 2 kap. 8 §)

Information om socialtjänsten

- **Allmänna råd - planera information om nämndens verksamhet för våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare.**

(AR till 3 kap. 4 § SoL i 2 kap.)

Stöd och hjälp – särskilt sårbarhet

Allmänna råd – beakta särskild utsatthet/sårbarhet vid planering av verksamheten & i enskilda ärenden

- *ekonomisk situation,*
- **funktionsnedsättning,**
- **hedersrelaterad kontext,**
- *kön,*
- **könsöverskridande identitet eller uttryck,**
- **missbruk och beroende,**
- **sexuell läggning,**
- **tillhörighet till en nationell minoritet**
- **utländsk bakgrund, eller**
- **ålder.**

(AR till 5 kap. 11 § SoL i 2 kap.)

Samverkan

Nämnden har skyldighet att samverka både internt och externt och ska samordna sina insatser

- För varje individ
- För flera i en familj

Syfte

- Att insatserna inte motverkar varandra
- Att våldsutsatta och barn som bevittnat våld är trygga och säkra

OBS! Sekretess- och tystnadspliktsregler måste beaktas

(2 kap. 9-10 §§)

Samverkan forts.

- **Socialnämnden ska fastställa var i verksamheten ansvaret för samverkan ska ligga.**
(2 kap. 10 §)
- **När en person har behov av insatser från socialtjänsten & hälso- och sjukvården – SIP!**
(2 kap. 11 §)

Möjlighet att lämna uppgifter till Polismyndigheten

Bestämmelser om när socialnämnden utan hinder av sekretess får lämna uppgifter till bl.a. Polismyndigheten gällande misstanke om, förebyggande av eller ingripande mot brott finns i OSL

(2 kap. 13 §)

Kompetens för uppgifter inom socialtjänsten

Handläggning och uppföljning

- **Personal som arbetar med barn och unga – socionomexamen eller motsvarande enligt HSLF-FS 2017:79**
- **Personal inom socialtjänsten - kunskap om våld och andra övergrepp och förmåga att omsätta kunskaperna praktiskt**
- **Personal som arbetar med våldsutsatta vuxna - socionomexamen**
- **Personal som arbetar med barnärenden våld – kunskap om hur man för samtal med barn om våld och vilka konsekvenser våldet kan få för ett barn**
(3 kap.)

Genomförande av insatser

- **Personal inom socialtjänsten - sådana kunskaper om våld att enskilda uppmärksammas och får möjlighet att erbjudas stöd och hjälp**
- **Personal i verksamheter för våldsutsatta och våldsutövare - kunskap om våld och andra övergrepp och förmåga att omsätta kunskaperna praktiskt**

(3 kap.)

Socialnämndens utredning av våldsutsatta vuxna

Utredning – våldsutsatta vuxna

Ny struktur:

- **4 kap. om utredning av vuxna renodlas till att gälla *enbart vuxna*.**
- **Utredning av barn som utsatts för våld av sin partner eller för hedersrelaterat våld flyttas till 5 kap.**

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL

Nämnden bör utreda bl.a.

- **Behov av stöd och hjälp akut samt på kort och lång sikt**
- **Våldets karaktär och omfattning**
- **Våldets konsekvenser**
- **Hur den våldsutsatta hanterar sin situation**
- **Hur nätverket ser ut**
- **Behov av stöd i föräldraskap**

Riskbedömningen – en del av utredningen

- **Socialnämnden ska bedöma risken för ytterligare våld och *vid behov ska en ny bedömning göras.***
- **Nämnden bör *som en del av riskbedömningen* använda en standardiserad bedömningsmetod.**
- **Nämnden bör ta del av polisens bedömning av risk samt delge polisen sin riskbedömning (om ej hinder på grund av sekretess).**
(4 kap. 1 §)
- Även förstärkt vikten av en aktuell riskbedömning i bestämmelser om insatser till våldsutsatta vuxna i 6 kap. 1 §.

Socialnämndens utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Utredning – våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

- **Ny struktur:**
5 kap. om utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld gäller alla barn, inklusive barn som utsatts för våld av en partner eller HRV
- 6 kap. 1 § SOSFS 2014:4 om att socialnämnden ska inleda utredning har inte förts över – istället hänvisning till 11 kap. 1 § SoL.

! **OBS! Ej syfte att förändra kraven** – kännedom om våldsutsatthet hos barn/bevittnande av våld är i regel en omständighet som kan föranleda åtgärd av nämnden.

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL

Nämnden bör utreda bl.a.

- **Behov av stöd och hjälp akut och på kort och lång sikt**
- **Våldets karaktär och omfattning**
- ***Barnets nätverk***
- **Våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna**
- **Barnets egen uppfattning om våldet**
- **Vardera förälderns uppfattning om våldets konsekvenser för barnet**
- **Väcka talan gällande vårdnad m.m. enligt 5 kap. 2 § SoF**
(5 kap.)

Riskbedömning – våldsutsatta barn & barn som bevittnat våld

- **Socialnämnden ska bedöma risken för ytterligare våld och *vid behov ska en ny bedömning göras.***
(5 kap. 2 §)
- **Barn utsatta för våld av partner/hedersrelaterat våld – nämnden bör använda en standardiserad bedömningsmetod *som en del av riskbedömningen***
- ***Nämnden bör ta del av polisens bedömning av risk samt delge polisen sin riskbedömning (om ej hinder på grund av sekretess).***

Även förstärkt vikten av en aktuell riskbedömning i bestämmelser om insatser till barn i 6 kap. 3 §.

Socialnämndens insatser

Insatser – våldsutsatta vuxna & våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Ny struktur:

- **Bestämmelserna om insatser till barn samlas i samma bestämmelse, *oavsett* om barnet utsatts för våld av partner/HRV**
(6 kap. 3 §)
- **Bestämmelser om insatser till vuxna gäller *enbart för vuxna.***
(6 kap. 1 och 2 §§)

Insatser till våldsutsatta vuxna

Nämnden bör kunna erbjuda bl.a.

- Information och råd
- Stödsamtal
- Hjälpa att ordna stadigvarande boende
- Stöd i föräldraskap
- Hjälpa i kontakt med frivilligorganisationer, hälso- och sjukvård och andra myndigheter
(6 kap. 1 §)
- Beredskap ekonomiskt bistånd
- Tillfälligt boende samt allmänna råd om skyddat boende
(6 kap. 2)

Insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Nämnden ska erbjuda insatser akut och på kort och lång sikt med utgångspunkt i barnets behov av

- Skydd
- Råd och stöd
- Vård och behandling
Utredningen, *inklusive den aktuella riskbedömningen*, ligger till grund
- Barnets föräldrar och andra närstående bör kunna erbjudas råd och stöd med utgångspunkt i barnets behov

(6 kap. 3 §)

Insatser – våldsutövande barn och vuxna

- **Hänvisning till 5 kap. 11 a § SoL**
(6 kap. 4 §)
- När socialnämnden fullgör uppgiften ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.
- **Socialnämnden ska efter en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL erbjuda en våldsutövare insatser med *utgångspunkt i dennes förutsättningar och behov.***
(6 kap. 5 §)

Insatser – våldsutövande barn och vuxna forts..

- **Hänsyn bör tas till bl.a. våldsutövarens individuella mottaglighet för insatsen och risken för återfall.**

Socialnämnden bör bl.a. kunna erbjuda våldsutövare

- **stödsamtal,**
- **information om våld och andra övergrepp,**
- **påverkans- och behandlingsinsatser,**
- **stöd i föräldraskap,**
- **stöd vid sociala problem med bl.a. missbruk, ekonomi, bostad och arbete, och**
- **hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården.**

Hälso- och sjukvårdens ansvar

Hälsa- och sjukvårdens rutiner

Rutiner

- **Utveckla och säkra kvaliteten i arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld**
- *När och hur personalen ska ställa frågor om våld – våldsutsatta och barn som bevittnat våld*
- **Anmälningsskyldigheten (14 kap. 1 § SoL)**
- *Barns behov barns behov av information, råd och stöd*
- **Skyddade personuppgifter**
(7 kap. 1 -5 §§)

Hälso- och sjukvårdens samverkan m.m.

Samverkan

Vårdgivaren har skyldighet att samverka både internt och externt och ska samordna sina hälso- och sjukvårdsåtgärder

- För varje individ
- För flera i en familj

Syfte

- Att åtgärderna inte motverkar varandra
- Att våldsutsatta och barn som bevittnat våld är trygga och säkra

OBS! Sekretess- och tystnadspliktsregler måste beaktas vid samverkan

(7 kap. 6-7 §§)

Samverkan forts.

- **Vårdgivaren ska fastställa var i verksamheten ansvaret för den interna och externa samverkan ska ligga.**

(2 kap. 8 §)

- **När en person har behov av insatser både från hälso- och sjukvården och socialtjänsten - SIP**

(2 kap. 9 §)

Kompetens

- **Vårdgivaren bör se till att personalen har kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående för att kunna ge god vård samt ha förmågan att omsätta kunskaperna praktiskt.**

(AR 7 kap.)

Hälsa- och sjukvårdens åtgärder

Åtgärder för våldsutsatta vuxna

När en vuxen misstänks ha utsatts för våld; fråga i enrum och om misstanke kvarstår

1. beakta behov av fysisk som psykisk vård

2. informera om vård inom hälso- och sjukvård och stöd och hjälp från socialtjänst och frivilligorganisationer

4. Ta reda på om det finns barn i familjen och anmäl till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL

(7 kap. 10 §)

Åtgärder för våldsutsatta vuxna forts.

Kontakt med socialtjänst

3. hälso- och sjukvårdspersonalen ska hjälpa den vuxna att få kontakt med socialtjänsten om denne samtycker till det.

Åtgärder för våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

När barn misstänks ha utsatts för eller bevittnat våld;

1. Beakta behov av psykisk och fysisk vård
2. Anmäl till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 SoL
3. Ställ frågor till medföljande vuxen om orsaken till symtomen eller tecken, *om det är möjligt utan att det innebär risk för barnet*
4. Fråga barnet i enrum om orsaken till symtomen eller tecken när så är möjligt (ålder och mognad)
(7 kap. 12 §)

Möjlighet att lämna uppgifter till Polismyndigheten

Bestämmelser om när socialnämnden utan hinder av sekretess får lämna uppgifter till bl.a. Polismyndigheten gällande misstanke om, förebyggande av eller ingripande mot brott finns i OSL/PSL

(7 kap. 13 §)

Tandvårdens ansvar

Rutiner

- **Fastställa de rutiner som behövs för att utveckla och säkra kvaliteten i arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld**
- **Fastställa rutiner för anmälningsskyldigheten (14 kap. 1 § SoL)**

Skyddade personuppgifter

- **Bestämmelser om rutiner finns i HSLF-FS 2016:40**

(8 kap. 1-3 §§)

Planering och ledning av verksamheten - fråga om våld

- **Vårdgivaren bör fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta och barn som bevittnat våld som behöver tandvård.**

Kompetens

- **Vårdgivaren bör se till att personalen har kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående för att kunna ge god tandvård samt ha förmågan att omsätta kunskaperna praktiskt.**

Möjlighet att lämna uppgifter till Polismyndigheten

Bestämmelser om när socialnämnden utan hinder av sekretess får lämna uppgifter till bl.a. Polismyndigheten gällande misstanke om, förebyggande av eller ingripande mot brott finns i OSL och PSL

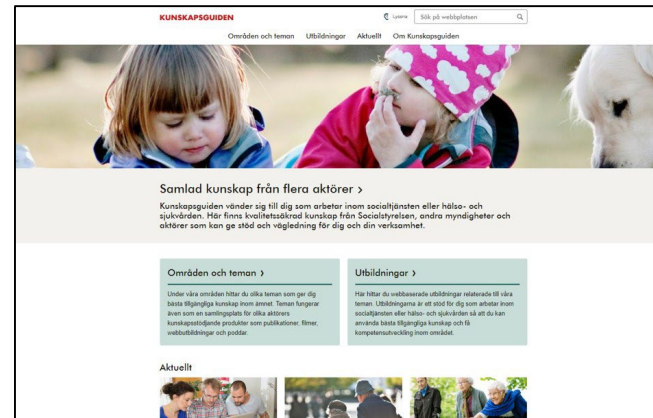

(8 kap. 4 §)

Socialstyrelsen.se

Kunskapsguiden.se

- Ger samlad överblick över kunskapsstöd och utbildningar från myndigheter och andra aktörer
www.kunskapsguiden.se

shriti.radia@socialstyrelsen.se

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**